

*ისტორიის დოქტორი, იაკობ გოგებაშვილის
სახელობის თელავის სახელმწიფო უნივერსი-
ტეტის ასისტენტი-პროფესორი*

ალექსანდრე ოთარაშვილი

*ისტორიის დოქტორი, იაკობ გოგებაშვილის
სახელობის თელავის სახელმწიფო უნივერსი-
ტეტის ისტორიის დეპარტამენტის სპეცია-
ლისტი*

**საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის
მთავრობის ემიგრაციაში მოღვაწეობის ისტორიიდან**

1919 წლის 18 იანვარს, გერმანიის და მისი მოკავშირეების I მსოფ-
ლიო ომში დამარცხების შემდეგ, პარიზში გაიხსნა გამარჯვებული
ქვეყნების კონფერენცია, სადაც სამმა სახელმწიფომ (ინგლისი, საფ-
რანგეთი, აშშ) უკარნახა თავისი საზავო პირობები დანარჩენ მსოფლი-
ოს. პარიზის საზავო კონფერენციაზე აგრეთვე უნდა გადაწყვეტილი-
ყო საქართველოს რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის ცნობის საკითხი
უცხო სახელმწიფოების მიერ. მიუხედავად ქართული დელეგაციის
თავაზიანად მიღებისა და დაპირებებისა, ევროპის დიდ ქვეყნებს მა-
ინც პირველ რიგში რუსეთის საკითხი აინტერესებდათ. ეს ვეებერთე-
ლა ეკონომიკური და პოლიტიკური შესაძლებლობის ქვეყანა ყველას
აფიქრებდა და მასთან ურთიერთობის გამწვავება, რომელიმე მცირე
განაპირა ერთეულის გამო სწორად არ ესახებოდათ. აქედან გამომდი-
ნარე, საქართველოს დამოუკიდებლობის ცნობა ჭიანჭურდებოდა და
შედევციც მოვლენათა შემდგომ განვითარებაზე იყო დამოკიდებული.

ქართული დიპლომატიის ერთ-ერთი ამოცანა იყო საქართველოს
შეყვანა ერთა ლიგაში, რაც მისი დამოუკიდებლობის საიმედო გარან-
ტია იქნებოდა. ამ დროისათვის რუსეთმა დაამარცხა არა მხოლოდ ში-
ნაური მონინაალმდეგენი და უცხოელი ინტერვენტები, არამედ იმპე-
რიის ფარგლები მთლიანად აღიდგინა. დაპყრობილი იყო აზერბაიჯანი
და სომხეთი, ამიტომ ერთა ლიგის წევრთა უმრავლესობამ საქართვე-
ლოს ბედი უკვე გადაწყვეტილად მიიჩნია და ორგანიზაციაში მისი
შეყვანა უარყო. მათ შორის ინგლის-საფრანგეთმა და სხვა დიდმა სა-

ხელმწიფოებმა (ისინი კულისებში რუსეთთან კავშირში იყვნენ), რამაც რუსეთს საქართველოს ხელახალი ოკუპაცია და ანექსია გაუდვილა. რაც შეეხება ბრიტანეთისა და საფრანგეთის უარის თქმის მიზეზი იყო ერთა ლიგის წესდების მეთე პუნქტი, რომლის თანახმადაც ლიგას უნდა ეკისრა ახალი წევრების ტერიტორიის დაცვა უცხო სახელმწიფოს თავდასხმისაგან და მისი საერთაშორისო უფლებების გარანტიები [2]. რუსეთის კავკასიაში მკვეთრი გააქტიურების პირობებში საქართველოს მიღება ერთა ლიგაში, მათთვის რუსეთთან სამხედრო კონფლიქტს ნიშნავდა. მოსკოვში კი სწორად გაიგეს, რომ ევროპა თანახმაა საქართველოს გასაბჭოებაზე.

ამდენად, მიუხედავად მრავალი ქვეყნის მხრიდან დიპლომატიური აღიარებისა, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა ვერ გახდა საერთაშორისო თანამეგობრობის სრულუფლებიანი წევრი. თუმცა საერთაშორისო მასშტაბით საქართველოს დამოუკიდებლობის ცნობა უკვე უზრუნველყოფილი იყო. რუსეთის გააქტიურება ევროპის სახელმწიფოებს ხელს აღარ აძლევდა და ევროპის დიდმა სახელმწიფოებმა (ინგლისი, საფრანგეთი, იტალია) მიიღეს გადაწყვეტილება საქართველოს დამოუკიდებლობის ცნობის შესახებ. 1921 წლის დასაწყისისათვის საქართველოს დამოუკიდებლობა იმ დროს მსოფლიოში არსებულ 40 სახელმწიფოდან 25-მა აღიარა [3]. შეერთებულმა შტატებმა აღიარებაზე უარი განაცხადა. ხოლო რაც შეეხება ანტანტის ქვეყნებს, დე-ფაქტოდ ცნობილი საქართველოსათვის არავითარი დახმარება არ აღმოუჩენიათ.

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობა ეცადა ყველა მნიშვნელოვანი საკითხის მოგვარებას, ქვეყნის გაძლიერებასა და აღმშენებლობას. რუსეთი კი ფაქტობრივად ფეოდალურ-ბატონყმურ და კოლონიზატორულ პოლიტიკას განაგრძობდა. სამოქალაქო ომის დამთავრებისა და ინტერვენციის მოგერიების შემდეგ, რუსეთი იმპერიიდან გამოყოფილი დამოუკიდებელი სახელმწიფოების საშინაო საქმეებში ჩარევისა და ხელახალი დაპყრობის პოლიტიკაზე გადავიდა. ასე დამყარდა საბჭოთა ხელისუფლება რუსეთის იმპერიის თითქმის ყველა „განაპირა მხარეში“. ეს იყო ომის საშუალებით სხვა ქვეყნებში „სოციალიზმის ექსპორტის“ პირველი ეტაპი, რასაც მოჰყვა ამიერკავკასიის დაპყრობა.

1920 წლის აპრილში რუსეთმა აზერბაიჯანში შეჭრით იქ საბჭოთა ხელისუფლება გამოაცხადა. გაირკვა, რომ ამ ოპერაციის საბოლოო

მიზანი საქართველოს დაპყრობა იყო. 1920 წლის ნოემბრისათვის საბჭოთა ჯარებმა სომხეთი გაასაბჭოვა, დეკემბრიდან კი, სერგო ორჯონიკიძის ინიციატივით და ხელისუფლების დავალებით კვლავ განახლდა საქართველოზე თავდასხმა [1]. ხელოვნურად მოწყობილი და დაგეგმილი სცენარით დაიწყო ნეიტრალურ ზონაში დასახლებულ მოსახლეობაში ინსპირირებული გამოსვლები, რომელიც „საქართველოს გლეხთა საყოველთაო“ აჯანყებად მოინათლა. იმავე დღეს საქართველოს წინააღმდეგ ყველა მიმართულებიდან დაიძრა არმიები ამ აჯანყების ვითომ ჩასახშობად.

რუსეთის მიერ დაწყებული ომი საქართველოში უსამართლო და უთანასწორო იყო. 22 თებერვალს საქართველოსთან ომში თურქეთიც ჩაება. ზედმეტი სისხლისღვრის თავიდან აცილების მიზნით საქართველოს მთავრობამ თბილისი დატოვა. 25 თებერვალს ქალაქი რუსეთის ჯარებმა დაიკავეს და მთელ საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლება გამოაცხადეს. რუსეთ-საქართველოს ომი ჯერ კიდევ დამთავრებული არ იყო, როცა საქართველოს კომპარტიის წარმომადგენლობამ ნ. ჟორდანიას და მის რამდენიმე თანამოაზრეს შესთავაზა საქართველოში დარჩენა და სათანადო ხელშეკრულების საფუძველზე კომუნისტებთან თანამშრომლობა, მაგრამ ქუთაისში გამართული ბოლო მოლაპარაკების დროს საქართველოს დამარცხებული ხელისუფლების წარმომადგენლობამ შეთანხმებაზე უარი განაცხადა. „ქართველი ხალხის მიერ არჩეული პარლამენტი და მთავრობა ერთადერთი კანონიერი ხელისუფლებაა და სადაც არ უნდა იყოს, ასეთად დარჩება, ვიდრე ამას არ შეეწინააღმდეგება ქართველი ხალხის თავისუფლად გამოთქმული ნება-სურვილი“, – აცხადებდა ნოე ჟორდანიამ [5].

საქართველოს კანონიერმა ხელისუფლებამ უარი თქვა კაპიტულაციაზე და საბჭოური კომუნისტური რეჟიმის მარიონეტობაზე. მისი ბევრი წევრი საფრანგეთს შეეფარა და იქ მიიღო ემიგრანტული მთავრობის სტატუსი, შეინარჩუნა კავშირი სამშობლოში დარჩენილ თანამოაზრეებთან და მათთან ერთად გააგრძელა ხანგრძლივი, მაგრამ იმედიანი ბრძოლა ქართველი ხალხის სუვერენული უფლებების აღდგენისათვის. ემიგრაციაში წასულმა წარმომადგენლებმა, კერძოდ პარიზიდან ირაკლი წერეთელმა, სტამბოლიდან ნოე ჟორდანიამ, ჩხეიძემ, რამიშვილმა და გეგეჭკორმა, ევროპის ყველა სოციალისტურ და პროფესიულ ორგანიზაციას მიმართეს მოწოდებით, სადაც ბოლშევიკების ამ ქმედებებს ფარდას ხდიდნენ, საქართველოში მომხდარი ამ-

ბების ნამდვილ სურათს ხატავდნენ და სთხოვდნენ ამ ორგანიზაციებს მოსკოვის ყაჩაღობის წინააღმდეგ ხმა აემალლებინათ, რათა რუსეთს წითელი ჯარები უკან გაეყვანა და ქართველი ხალხისათვის, მისი ცხოვრების თავის სურვილისამებრ მოწყობის საშუალება მიეცა [7].

საქართველოს სოციალ-დემოკრატიის წარმომადგენლების მონო-დებას ევროპის მუშათა კლასი გამოეხმაურა და მოსკოვის მთავრობის იმპერიალისტური აქტის საწინააღმდეგო რეზოლუციები გამოიტანეს.

1921 წლის 13 ივნისს ბრიუსელში ჩასულ ჟორდანიას დიდი თანაგრძნობით შეხვდა მუშათა სოციალისტური წრეები. ბელგიის მუშათა პარტიის სხდომაზე ვანდერველდე მიესალმა ჟორდანიას და პარტიისა და პროფკავშირების 600,000 წევრის სახელით უსურვა ქართველ ერს მალე გათავისუფლება და გამარჯვება [4]. ჟორდანიამ გადაუხადა რა მადლობა, კრებას გაახსენა საქართველოს ისტორია და ხაზი გაუსვა რუსული ჯარების შემოსევას საქართველოში. ამასთან ბელგიის მუშათა კლასს მიმართა მორალური დახმარების განევისათვის წმინდა ბრძოლაში კომუნისტური დამპყრობლების წინააღმდეგ „მოითხოვოს, რომ მოსკოვმა გაიყვანოს თავისი ჯარები და ამით ქართველ ხალხს საშუალება მისცეს საკუთარი ბედი თავის სურვილისამებრ გადანყვიტოს“. ბელგიაში ყოფნისას ჟორდანიამ ინახულა როგორც ოფიციალური წრეები, ისე სხვა საზოგადო მოღვაწენი, რომელნიც დროებით დამონებულ საქართველოს თავიანთ სალამს უგზავნიდნენ. ამავე დროს გაზეთებში დაიბეჭდა საქართველოს შესახებ თანაგრძნობით აღსავსე მრავალი წერილი. ბელგიიდან ჟორდანია გაემგზავრა ინგლისში, სადაც მუშათა პარტიისა და ტრედუნიონების ხელმძღვანელ წრეებს სთხოვა საქართველოსადმი მორალური დახმარება.

1921 წლის ივნისში კ. ჩხეიძე და ნ. რამიშვილი ჩავიდნენ ვარშავაში, მოხსენება გადასცეს სოციალისტურ პარტიას, გააცნეს მათ საქართველოს მაშინდელი მდგომარეობა და ბოლშევიკების შემოსევების შედეგები [4]. როცა პოლონეთის სოციალისტურმა პარტიამ მოაწყო მრავალრიცხოვანი საჯარო კრება – მიღებულ რეზოლუციაში მხურვალე თანაგრძნობა გამოუცხადეს ქართველ ხალხს. ასეთივე გამომხაურება მოჰყვა ჩხეიძისა და რამიშვილის გერმანიაში ჩასვლას. ვენის ინტერნაციონალური ბიუროს მოთხოვნით – რუსეთს დაუყოვნებლივ უნდა გაეყვანა ჯარები საქართველოდან და უფლება მიეცათ ქართველი ხალხისათვის თვითგამორკვევის უფლების მინიჭებისა.

1921 წლის ზაფხულში ევ. გეგეჭკორი და ს. მდივანი იტალიაში ჩა-

ვიდნენ და გააცნეს საქართველოს საკითხი [6]. საფრანგეთის სოციალისტური პარტიის კონგრესზე პარიზში ირაკლი წერეთელმა კრებას დაწვრილებით განუმარტა, ბოლშევიკებმა როგორ გათელეს ფეხქვეშ ერთა თვითგამორკვევის პრინციპი და ბოლშევიკური ხელისუფლება ტერორის საშუალებით როგორ ბატონობდა ქართველ ხალხზე.

კოპენჰაგენში მაკდონალდის აქტიურობით გადაწყდა, რომ სოციალისტებისა და კომუნისტებისაგან შეედგინათ კომისია, რომელიც გაემგზავრებოდა საქართველოში და რომლის კონტროლის ქვეშ მოხდებოდა რეფერენდუმი ქართველი ხალხის ნება-სურვილის გამოსარკვევად. მაკდონალდი-ინტერნაციონალის მაშინდელი მდივანი შესაფერი წერილით შეეკითხა მოსკოვის მთავრობას, მისცემდა თუ არა ის განზრახულ კომისიას მოქმედების საშუალებას. პასუხი მოვიდა არა მოსკოვიდან, არამედ თბილისის ეგრეთნოდებული მთავრობისაგან. ქართველი ბოლშევიკები სარეფერენდუმო კომისიის მონყობაზე უარს ამბობდნენ და ევროპელი სოციალისტების ლანძღვით კმაცოფილდებოდნენ, თანაც უმატებდნენ, რომ ბოლშევიკებს აზრად ჰქონდათ მოენვიათ საქართველოს მუშათა, გლეხთა და წითელი არმიის ჯარისკაცთა დელეგატების ყრილობა, რომლის დადგენილებები უკეთ გააცნობდნენ ქართველი ხალხის გრძნობებს, ვინემ ამ ხალხის უშუალო დაკითხვა.

ინტერნაციონალის აღმასრულებელი კომიტეტის სხდომამ ბრიუსელში, რომელსაც კ. ჩხეიძე და ვლ. ვოიტინსკი დაესწრნენ, ერთხმად მიიღო ჰაუსმანის რეზოლუცია, სადაც თვალნათლივ იკითხებოდა: 1. საქართველოს ტერიტორია დაპყრობილ იქნა მოსკოვის ჯარების მიერ, რომ მოსკოვის მთავრობას დანიშნული ჰყავს საქართველოში ხალხისათვის უცხო ხელისუფლება; 2. იმ დროს, როცა მოსკოვის მთავრობა მოითხოვს, რომ ის ცნობილი იქნას სხვა სახელმწიფოთა მიერ, თავად პატივისცემით უნდა მოეპყრას სხვა ხალხების უფლებას, თუ უნდა, რომ მის უფლებებს სცენ პატივი და არ უნდა გათელოს ის ელემენტარული პრინციპები, რომელიც საფუძვლად უნდა დაედოს კულტურული ერების ურთიერთობას. ამიტომ აღმასრულებელი კომიტეტი მოთხოვს:

ა) რუსეთის მთავრობამ გაიყვანოს თავისი ჯარები საქართველოდან და ამით შესაძლებლობა მისცეს ქართველ ხალხს თვით გახდეს თავისი ბედის პატრონი.

ბ) წინადადებას აძლევს მეორე ინტერნაციონალის მომხრე ყველა პარტიას: როცა მათ წინაშე დადგება საკითხი მოსკოვის მთავრობის

ცნობის შესახებ, ანგარიში გაუწიონ იმ მჭიდრო კავშირს, რომელიც არსებობს ამ საკითხსა და საქართველოს დემოკრატიის განთავისუფლებას შორის [1].

დაახლოებით იმავე ხანებში მსგავსი შინაარსის რეზოლუცია იქნა მიღებული საფრანგეთის სოციალისტური პარტიის აღმასრულებელი კომიტეტის მიერ, რომელიც საპარლამენტო ფრაქციას ავალებდა ეხელმძღვანელა ამ რეზოლუციით თავის მოქმედებაში. რუსეთის ჯარების მიერ საქართველოს დაპყრობამ, დამოუკიდებლობის მოსპობამ და იქ ტერორისტული ხელისუფლების ძალით გაბატონებამ, მთელი ევროპის მუშათა კლასის საზოგადოებრივი აზრი აღაშფოთა. ის კატეგორიულად გამოხატა მოსკოვის იმპერიალისტურ მოქმედებას და ერთსულოვნად მოითხოვდა საქართველოდან უცხო ჯარების გაყვანას და მისი თავისუფლების აღდგენას.

მოსკოვი ევროპის პროლეტარიატის პროტესტს ყურადღებას არ აქცევდა, საქართველოში კი ბოლშევიკური ხელისუფლება რეპრესიებს აძლიერებდა და ქართველ ხალხს ყველა მიმართულებით ჩაგრავდა. ქართველი ხალხის დაჩაგრვამ კი გამოიწვია საქართველოს დემოკრატიის მოწინავე რაზმის – თბილისის მუშების აშკარა გულისწყრომა. მათ საქართველოს რევკომს მიმართეს, რაზედაც ხელი მოაწერა 5,132 მუშამ. ხელისუფლებისადმი გაგზავნილი მემორანდუმი მთავრობამ არ მიიღო, რასაც მოჰყვა დაპატიმრებები და რეპრესიები. დაიწყო საყოველთაო გაფიცვები, რომელსაც შეუერთდნენ ანტიბოლშევიკური პოლიტიკური პარტიები და სტუდენტობა. საქართველოში შექმნილი მძიმე პერიოდი დაემთხვა გენუის კონფერენციის მოწვევის დროს. საქართველოს ეროვნულ მთავრობასთან ერთად და მის დასახმარებლად საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის წარმომადგენლობის მიერ მიღებული იქნა ზომები, რომ გენუის კონფერენციაზე მოსკოვს საქართველოს სახელით არ ელაპარაკა. ირ. წერეთლის ინგლისის მუშათა წრეებში წინასწარი მუშაობის განევის შემდეგ მიღწეულ იქნა ის, რომ ინგლისის მთავრობამ, რომელმაც იცნო საქართველოს დამოუკიდებლობა, უნდა მიეღო საჭირო ზომები, რათა გენუის კონფერენციას გამოეთიხანა ისეთი დადგენილება საქართველოს საკითხის გამო, რომელიც შეეფერებოდა ამ დემოკრატიულ პრინციპს. დაახლოებით ამავე ხასიათის დადგენილება მიიღო მეორე ინტერნაციონალის აღმასრულებელმა კომიტეტმა, სადაც ხაზგასმული იყო, რომ არ არსებობდა სხვა კანონიერი მთავრობა საქართველოში გარდა

იმისა, რომელიც წარმოშობილია მთელი ხალხის საყოველთაო არჩევნებიდან. აქედან გამომდინარე, მოსკოვის მთავრობისაგან დანიშნულ წარმომადგენელს უფლება არა აქვს საერთაშორისო ურთიერთობის სფეროში საერთოდ და კერძოდ, გენუის კონფერენციაზე საქართველოს სახელით ილაპარაკოს.

1924 წლის აგვისტო-სექტემბერში საქართველოში მასობრივ სახალხო აჯანყებას ჰქონდა ადგილი. მოსკოვის ტელეგრაფის სააგენტომ ევროპის პრესას ამცნო, რომ საქართველოში აჯანყება მოახდინა კონტრრევოლუციონური მიზნით მცირერიცხოვანმა ბანდამ, რომელიც შედგებოდა მხოლოდ ძველი ოფიცრების, თავადების და მსხვილი ვაჭრებისაგან. ყველა მეთაური დაიჭირეს და აჯანყება თვით მცხოვრებთა მიერ საჩქაროდ იქნა ჩაქრობილი. მოსკოვის მიერ გავრცელებული ცრუ ცნობა სავსებით გააბათილა საქართველოდან გაგზავნილმა ამბებმა პარიზსა და ევროპის სხვა ქალაქებში. 1924 წლის 28 სექტემბერს კი ლონდონში ინტერნაციონალის აღმასრულებელი კომიტეტის სხდომაზე, რომელსაც ირ. წერეთელიც ესწრებოდა, მიღებულ რეზოლუციაში ხაზგასმული იყო ბოლშევიკების მიერ საქართველოში აჯანყების დროს მხეცური რეპრესიების შესახებ [1]. რეზოლუციაში ნათქვამი იყო ისიც, რომ ბოლშევიკურმა ხელისუფლებამ ყურადღება არ მიაქცია არც ქართველი ამხანაგების და არც სოციალისტური ინტერნაციონალის მოთხოვნას, რომ ქართველ ხალხს მისცემოდა თვითგამორკვევის შესაძლებლობა.

ბოლშევიკების ბარბაროსულმა და მხეცურმა მოქმედებამ საქართველოში აჯანყების დროს ევროპის მუშათა წრეების საყოველთაო აღშფოთება და პროტესტი გამოიწვია. აჯანყების შესახებ ბოლშევიკებმა ვერ შეძლეს ყალბი ცნობების გასაღება ევროპაში და გადაწყვიტეს ბოლშევიკებისგან შემდგარ ევროპელ მუშათა დელეგაციების საქართველოში მონვევა – გაბრუება, ევროპაში ცრუ ამბების გავრცელება. ევროპაში არ წყდებოდა მხარდაჭერა საქართველოს მიმართ.

1925 წლის 29 იანვარს პიერ რენოდელმა სიტყვა წარმოსთქვა საფრანგეთის პარლამენტში საქართველოში მომხდარ ამბებთან დაკავშირებით [3]. მან აღნიშნა რუსი ჯარების საქართველოში შემოსევის შესახებ და იქ გამეფებულ ბოლშევიკურ რეჟიმზე. იგი მოუწოდებდა ყველას საპროტესტოდ მოსკოვის პოლიტიკის წინააღმდეგ და საქართველოს თავისუფლების და დამოუკიდებლობის დასაცავად.

1928 წლის ზაფხულში ევგენი გეგეჭკორი ესტუმრა ბალტიის ქვეყ-

ნებს, სადაც სოციალისტური პარტიის კრებებზე და მიტინგებზე გააც-
ნო ყველას საქართველოს მდგომარეობა. იმავე წლის აგვისტოში ქარ-
თულმა დელეგაციამ გააკეთა მოხსენება ტერორზე საქართველოში, ჩე-
კას რეჟიმზე, წამების სისტემაზე [1]. საქართველოს მთავრობა კიდევ
დიდხანს მუხლჩაუხრელად იბრძოდა ემიგრაციიდან სამშობლოში პო-
ლიტიკური მდგომარეობის შესაცვლელად. ევროპელი მოსახლეობის
გარკვეული ნაწილიც სიმპათიურად იყო განწყობილი საქართველოსა
და ქართველი ხალხის მიმართ, მაგრამ რუსეთი თანდათან ძლიერდებო-
და და მსოფლიოში არსებული მდგომარეობაც იცვლებოდა.

1924 წლის აჯანყების დამარცხების, ინგლისისა და საფრანგეთის
მთავრობათა მიერ საბჭოთა რუსეთის ცნობის შემდეგ, საქართველოს
ემიგრირებულ მთავრობას გაუქარწყლდა დამოუკიდებლობის აღდგე-
ნისათვის ბრძოლაში ევროპის სახელმწიფოთა რეალური დახმარების
იმედები. ამიერიდან აქცენტი გადატანილი იქნა ერთა ლიგის დამხმარ-
ე საერთაშორისო ორგანიზაციებსა და სოციალისტურ ინტერნაციო-
ნალზე. ევროპის საზოგადოებრივი აზრი მართლაც სიმპათიურად იყო
განწყობილი დემოკრატიული საქართველოს მთავრობის მოთხოვნათა
მიმართ. საქართველოს დამოუკიდებლობის საკითხი 1926 წელს დაის-
ვა ამერიკის შეერთებული შტატების სენატშიც, მაგრამ უშედეგოდ [2].

1933 წელს საბჭოთა რუსეთსა და საფრანგეთს შორის ხელმოწე-
რილ იქნა თავდაუხსმელობის პაქტი [7]. საფრანგეთის დეპუტატთა
საკრებულოში ამ ფაქტის რატიფიკაციასთან დაკავშირებით საქარ-
თველოს საკითხი წამოაყენეს დეპუტატებმა რენოდელმა, მუტიემ და
სხვებმა, მაგრამ პარლამენტმა არ დაუჭირა მხარი საბჭოთა რუსეთი-
სადმი საქართველოს პრეტენზიებს და ჩათვალა იგი „ნაკლები მნიშ-
ვნელობის“ საკითხად, მას არ შეეძლო დაებრკოლებინა ორი დიდი სა-
ხელმწიფოს შეთანხმება. ამ ფაქტის ობიექტური შედეგი იყო 1933
წელს პარიზში საქართველოს ემიგრანტული მთავრობის ლეგაციის
გაუქმება [6].

1933 წელს ერთა ლიგაში დაისვა საბჭოთა რუსეთის მიღების სა-
კითხი. ამასთან დაკავშირებით, ქართველმა ემიგრანტულმა წრეებმა
გაააქტიურეს ბრძოლა რუსეთის მიერ საქართველოს დამოუკიდებ-
ლობის აღიარებისათვის. 1934 წელს ფოლკსტონში შეიკრიბა ერთა
ლიგის დამხმარე ასოციაციათა საერთაშორისო კონგრესი [1]. ქარ-
თულმა ასოციაციამ კონგრესს წარუდგინა მოხსენება საბჭოთა რუსე-
თის მიერ საქართველოს დაპყრობის შესახებ. კონგრესს ესწრებოდა

ქართველთა დელეგაცია გეგეჭკორის, გვაზავას და გუგუშვილის შემადგენლობით. კონგრესმა თავის რეზოლუციაში დაადასტურა საქართველოს უფლება დამოუკიდებლობის აღსადგენად და ერთა ლიგას მოაგონა ის რეზოლუციები, რომლებიც 1922 და 1924 წლებში იქნა მიღებული საქართველოს დამოუკიდებლობის სასარგებლოდ, საქართველოს მომავლის მოსაწესრიგებლად „მშვიდობიან და საერთაშორისო სამართლის შესაფერი საშუალებებით“. მიუხედავად საქართველოს დელეგაციის მცდელობისა, რუსეთი ერთა ლიგაში მიღებულ იქნა.

ამრიგად, საქართველოს ემიგრანტულმა მთავრობამ საზღვარგარეთ უდიდესი მუშაობა გასწია ბოლშევიკური აგრესიის მხილებისა და თავისუფლებისაკენ ქართველი ერის მისწრაფების საერთაშორისო მხარდაჭერის მოპოვებისათვის.

დამონმებული წყაროები და ლიტერატურა:

1. ა. ბენდიანიშვილი, ა. დაუშვილი, მ. სამსონაძე, ხ. ქოქრაშვილი, დ. ჭუმბურიძე, ო. ჯანელიძე, რუსული კოლონიალიზმი საქართველოში, თბილისი, 2008.
2. ა. სურგულაძე, პ. სურგულაძე, საქართველოს ისტორია, თბილისი, 1991.
3. კ. გვარჯალაძე, საქართველოს მთავრობა ემიგრაციაში, პარიზი, 1936.
4. ზ. ავალიშვილი, საქართველოს დამოუკიდებლობა 1918-1921 წლების საერთაშორისო პოლიტიკაში, თბილისი, 1990.
5. ნ. ჟორდანი, ჩემი წარსული, თბილისი, 1990.
6. ფ. ლომაშვილი, საქართველოს ისტორია, თბილისი, 1994.
7. ნ. კილურაძე, რ. გაჩეჩილაძე, გ. სანიკიძე, ისტორია, თბილისი, 2012.

Nunu Mikeladze

*Doctor of History, Assistant-Professor
of Jakob Gogebashvili Telavi State
University*

Aleksandre Otarashvili

*Doctor of History, Jakob Gogebashvili
Telavi State University, Member of the
Department of History*

From the History of the Emigration of the Government of the Democratic Republic of Georgia

Summary

The paper presents the forced annexation and occupation of the government of Democratic Republic of Georgia by Russia in February 1921. Despite this fact the legitimate government refused to surrender to the Soviet communist regime. Many of its members found shelter in France and received the immigration government status. It maintained ties with compatriots in Georgia, continued with them long, but hopeful fight for the restoration of people's sovereign rights.